

سرشناسه	: کفاش، حامد، ۱۳۶۱
عنوان و نام پدیدآور	: دایرةالمعارف مصور تاریخ فلسطین/حامد کفاش، امیر منصوری.
مشخصات نشر	: تهران: نشر سایان، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۳۴-۱۲-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: فلسطین، دایرةالمعارف‌ها
شناسه افزوده	: منصوری، امیر
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲ ک ۵۷/۲ DSA/۱۰۲
رده بندی دیویی	: ۹۴۰۳/۹۵۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۱۱۳۸۹۱

دایرةالمعارف مصور تاریخ فلسطین

حامد کفاش، امیر منصوری، زهرا یگانه	یزدان کریمی
دکتر محمد احمدی	محسن تقی‌زاده
رضا استادی	علی نقی‌زاده
جعفر شیرعلی‌نیا	سینا فرقی
سایان	فاطمه عدالینان
عابد	اول ۱۳۹۲
امید باوی	۵۱۰۰
سید حسین حسینی	۳۵۰۰۰ تومان
فهیمة باوی	اطلس چاپ
امید باوی	ستاره سبز
	علی

- انتشارات سایان: تهران، خیابان کارگر شمالی، خیابان قدر، پلاک چهار، واحد یک، تلفن: ۶۶۵۶۷۶۲۶-۶۶۵۶۷۶۲۷
- موسسه گسترش فرهنگ و مطالعات: تهران، خیابان دماوند، خیابان سازمان آب، خیابان خورشید، پلاک ۳۱، تلفن: ۷۷۳۵۴۱۰۵

مقدمه

تولیدشده را ندارند. بسیاری از اهداف این نوع از ناشران در همان تیراژ اولیه و تولید برآورده می‌شود. کم نیست آثاری که در انبارها می‌ماند و پس از مدتی به سرنوشت غم‌انگیز خمیرشدن مبتلا می‌شود. برخی از مدیرانی که این سرنوشت غم‌انگیز حاصل مدیریت آن‌هاست، نتیجه می‌گیرند آثاری که در این حوزه منتشر می‌شود مخاطب ندارد. در صورتی که مساله فلسطین و سرزمین‌های اشغالی از جهات مختلف می‌تواند برای مخاطبان، بسیار مهم باشد، هم از جهت دینی و موقعیت راهبردی و هم ژئوپولیتیک، و هم برای هر کسی که به مسایل تعامل ادیان و مبارزات ضدامپریالیستی علاقه‌مند است، همان‌گونه که در سال‌های پیش از انقلاب کتاب‌هایی با موضوع فلسطین خوانندگان بسیاری داشته است.

نشرسایان معتقد است برخی از موضوعات همچون مساله فلسطین و موضوعاتی که به نوعی در ایران دولتی شناخته می‌شوند، مخاطبانی دارد که علاقه دارند از دریچه‌ای غیر از روایت‌های رسمی و دولتی با این موضوعات آشنا شوند. در این حوزه، مساله قدس و فلسطین موضوع ویژه‌ایست که آثار مربوط به آن در دنیا خوانندگان بسیاری دارد و برای ایرانی‌ها هم می‌تواند بسیار جذاب باشد.

قدس از گذشته تاکنون محل توجه ادیان مختلف بوده و هست. اهتمام دین یهود، مسیحیت و اسلام به سرزمین فلسطین بر هیچ‌کس پوشیده نیست. فلسطین هم به لحاظ جغرافیایی که در لولای سه قاره آسیا، آفریقا و اروپا است و هم به لحاظ تاریخی، سرزمین حوادث بزرگ و تمدن‌ساز بوده است. حضور یهودیان در تاریخ قدس، ظهور و زندگی مسیح در فلسطین، معراج حضرت رسول از مسجدالحرام به مسجدالاقصی و وقایع بی‌شمار دیگر به این مکان اهمیتی بی‌نظیر داده است. تاریخ معاصر فلسطین نیز همواره مورد بحث جدی رسانه‌های مختلف بوده است. برای ایرانی‌ها که یکی از مهم‌ترین دشمنانشان را اشغالگر سرزمین فلسطین می‌بینند، مساله فلسطین اهمیتی ویژه می‌یابد.

نظرسنجی‌های بین‌المللی از ایرانیان نشان می‌دهد که طیف‌های سیاسی مختلف در ایران، با وجود اختلافات‌شان بر سر مسایل داخلی و حتی نوع روابط

در بازار نشر ایران کتاب‌های رنگارنگ و کوچک و بزرگ درباره مساله فلسطین کم نیست، کتاب‌هایی درباره تاریخ و سرگذشت تا مسایل امروز فلسطین. اغلب این کتاب‌ها فصل مشترکی دارند که به نوعی آن‌ها را با دولت پیوند می‌زند، کتاب‌هایی که توسط ناشران دولتی منتشر می‌شوند یا توسط انجمن‌ها و جمعیت‌هایی که در این موضوع فعالیت می‌کنند و از حمایت مادی و معنوی دولت بهره‌مندند. در میان این کتاب‌ها هم آثار معتبر یافت می‌شود و هم آثار ضعیف. سیاست نظام درباره‌ی مساله فلسطین و نشر آثار مربوط به این حوزه با بودجه‌های دولتی، موضوع فلسطین را هم‌چنین چند موضوع دیگر در کشور ما به موضوعات دولتی بدل کرده و مخاطبان بسیاری را فراری داده است. مخاطبانی که حتی پیش از دیدن و مطالعه کتاب به این نتیجه رسیده‌اند که این آثار سفارشی‌اند و در روند خاصی منتشر شده‌اند. در میان بسیاری از مخاطبان، این کتاب‌ها به کتاب‌هایی مشهورند که با پول نفت منتشر می‌شوند و جالب این‌جاست که بسیاری از کسانی هم که به خواندن این کتاب‌ها تمایل دارند، انتظار دارند این کتاب‌ها مجانی به دستشان برسد نه این‌که برای خرید آن پول پرداخت کنند.

بسیاری از ناشران خصوصی هم تمایل چندانی برای پرداختن به چنین موضوعاتی ندارند. آن‌ها تولید اثر در این حوزه‌ها را وظیفه‌ی ناشران دولتی و مؤسسات وابسته به دولت می‌دانند. همچنین نگرانند با ورود به این حوزه به اتهام «وصل‌شدن به پول نفت» منتسب شوند. البته آن‌ها امید چندانی به فروش آثار در این حوزه ندارند و معتقدند سیاست‌های رسانه‌ای کشور به‌ویژه صدا و سیما در فراری دادن مخاطبان از این حوزه موثر بوده است.

با این شرایط، یکی از حوزه‌هایی که می‌تواند در بازار نشر ایران سهمی داشته باشد، از چرخه نشر خصوصی کنار می‌رود و معمولاً ناشران دولتی و ناشرانی که به نوعی از حمایت دولت بهره‌مندند علاوه بر ابتلا به آفت‌هایی در زمینه محتوا در زمینه توزیع هم ناکارآمدند. در واقع بسیاری از آن‌ها دغدغه توزیع خوب و گسترده‌ی اثر

با غرب، همبستگی شگفت‌انگیزی در توجه به فلسطین و مسایل پیرامون آن دارند و صاحب یک نگاه ویژه به سبک ایرانی برای حل این مسایل هستند. این همان چیزی است که سبب شده صورت این مسایل در سه دهه اخیر دگرگونی اساسی یابد و امروزه مقامات آمریکایی و صهیونیست‌ها ابراز کنند که بدون نظر موافق ایران، کاری در فلسطین پیش نمی‌رود. شاید علت پیگیری نظرات ایرانیان در این زمینه توسط مؤسسات نظرسنجی غربی نیز همین باشد.

نشر سایان مصمم است تا با روایتی منصفانه و دقیق به مخاطبانش آثاری جدید در این‌گونه حوزه‌ها معرفی نماید. برای رسیدن به این هدف، نشر سایان انتشار دایرةالمعارف‌های تصویری را برگزیده است. کتاب‌هایی خواندنی و دیدنی و البته محققانه و کارشناسی‌شده در حوزه موضوعاتی که ناشرین خصوصی کم‌تر در آن وارد می‌شوند. اولین جلد از این مجموعه، دایرةالمعارف مصور تاریخ یهود و صهیونیسم بود که با استقبال خوب مخاطبان و کارشناسان موضوع روبرو شد.

برای تولید دایرةالمعارف مصور تاریخ فلسطین به عنوان دومین اثر از این مجموعه، از تجربیات کتاب نخست در آن بهره برده‌ایم. همچون کتاب تاریخ یهود و صهیونیسم، مبنای اولیه تولید این اثر، کتاب فلسطین التاریخ المصور اثر طارق سویدان نویسنده کویتی است. کتاب‌های مصور سه‌گانه‌ی او درباره‌ی تاریخ اندلس، تاریخ یهود و تاریخ فلسطین از کتاب‌هایی‌ست که در جهان عرب خوانندگان بسیاری پیدا کرده است. پس از مطالعه کتاب و بررسی نقاط ضعف و قوت آن، ادعاهای مؤلف با منابع معتبر تطبیق داده شد و تصمیم گرفتیم که تنها بخش‌هایی از کتاب را برای ترجمه برگزینیم. بخش‌های برگزیده را علمی‌تر و بی‌طرفانه یافته بودیم. به جای بخش‌هایی که ترجمه نشده بود، گروه تحقیق انتشارات، تحقیقاتی را برای کامل کردن متن کتاب آغاز نمود و به اندازه متن برگزیده و ترجمه شده، متن تحقیقی جدید به بخش پیشین افزوده شد. در ادامه، متن کتاب به کارشناسان سپرده شد. اساتید محترم به‌ویژه دکتر محمد احمدی از کارشناسان پژوهشگر در مسایل تاریخی، مذهبی و سیاسی، با دقت فراوان متن را مطالعه کردند و جزء به جزء تصحیحاتی پیشنهاد کردند.

بر اساس نظر آن‌ها کتاب از ایرادات پیراسته شد و موارد بی‌اهمیت و یا نامعتبر حذف شد.

عکس‌ها و تصاویر مورد نیاز هم زیر نظر تیم هنری نشر آماده شد. نقشه‌های مورد نیاز اثر توسط تیمی متخصص براساس منابع معتبر بازآفرینی شد. سعی نموده‌ایم در زمینه هنری گامی روبه‌جلو نسبت به کتاب پیشین برداریم.

نشر سایان معتقد است برای موفقیت، یک اثر باید با بهترین گروه تولید و بهترین فرم همراه شود و در نهایت با بهترین توزیع به دست خواننده برسد تا به هدف مطلوب نائل شود.

در این کتاب با متن‌هایی روان، همراه با تصویر، نقشه و نمودار با تاریخ فلسطین از روزهای دور آشنا خواهید شد. تاریخ قدس را باید از ابتدا خواند، از روزهای دور، از دوران باستان. تنها در این صورت است که مخاطب به اهمیت این شهر و این سرزمین پی می‌برد و وقایع کنونی را نیز بهتر درک می‌کند. ما همواره قدس را در نگاه معاصر دیده‌ایم و احوال آن را با رسانه‌ها دنبال کرده‌ایم. ولی بعید است که هر کدام از ما تا این حجم خبر در مورد فلسطین، از تاریخ قدیم و معاصر فلسطین چیزی بدانیم. از جنگ شش روزه چیزهایی شنیده‌ایم و از قیمومیت بریتانیا در فلسطین چیزهایی دیگر. از جنگ‌های صلیبی هم کمی به گوشمان رسیده. از همه وقایع تا حدی مطلعیم، ولی نخ تسبیح این وقایع را نداریم. تحلیلی چندبعدی از آنچه در قدس می‌گذرد نداریم.

کتاب پیش رو با احساسی نیاز در مورد آگاهی از تاریخ فلسطین از قدیم تا دوره معاصر در دستور کار قرار گرفت. سعی شد که علاوه بر متن قوی و نگاه بومی، از تصاویر مستند و متعدد، نقشه‌ها و نمودارها در کار استفاده شود. هدف از این کتاب این است که مخاطب با مطالعه آن، شناختی کامل از تاریخ فلسطین پیدا کند و برای تحقیقات جدی‌تر در این زمینه آمادگی یابد. از این رو نام دایرةالمعارف بر آن نهاده شد؛ گرچه این کتاب از نوع دایرةالمعارف‌های معمول با مدخل‌های الفبایی نیست، بلکه بر اساس نظم زمانی تدوین شده است. لیکن از آنجا که موضوع فلسطین را به صورت جزء به جزء با تصاویر و نمودارهای فراوان و با هدف معرفی آن همانند یک مرجع برای مخاطب عمومی مدنظر قرار داده، نوعی دایرةالمعارف مصور است.

کتاب از دوازده فصل تشکیل شده است:

فصل اول: فلسطین از کنعانی‌ها تا عثمانی‌ها

فصل اول که مفصل‌ترین فصل کتاب و مبتنی بر تحقیقات جدید است، بطور کامل تألیف شده است. این فصل تاریخ فلسطین را از هزاره‌های قبل از میلاد مسیح روایت می‌کند، از دوران کنعانی‌ها تا دوران اقوام بعدی که در قدس ساکن شده‌اند. در ادامه، در سه مقطع تاریخی، کتاب به دوران تسلط بنی‌اسرائیل، دوران حکومت مسیحیان و دوران اسلامی می‌پردازد و هر دوره را با تصاویر و نقشه‌های مرتبط شرح می‌دهد.

جنگ‌های صلیبی و حاکمیت وقت اروپاییان بر فلسطین در میانه دوران اسلامی، از دیگر مقاطعی است که با توجه به اهمیت آن به‌طور مفصل شرح داده می‌شود. این بخش کتاب با تشکیل حکومت عثمانی در قرن چهاردهم میلادی ادامه یافته و با حکومت سلطان عبدالحمید در انتهای قرن نوزدهم میلادی پایان می‌یابد. در این فصل با توجه به اهمیت موضوعات، تمامی مطالب با ذکر منبع آمده تا خواننده در صورت لزوم بتواند تحقیقات گسترده‌تری با توجه به منابع اصلی انجام دهد.

فصل دوم: سلطان عبدالحمید عثمانی و یهودیان

فصل دوم به کشمکش میان یهودیان و سلطان عثمانی، عبدالحمید دوم می‌پردازد. در این فصل، شاهد دورخیز یهودیان برای سیطره بر فلسطین هستیم. ماجرای هرتزل و پیشنهاد او برای خرید فلسطین و جواب سلطان عثمانی و ماجراهای پیرامون این موضوع، روایت‌های این فصل را تشکیل می‌دهد.

فصل سوم: جنگ جهانی اول و قیمومیت بریتانیا

شالوده اصلی فصل سوم را جنگ جهانی اول و دخالت عثمانی در جنگ تشکیل می‌دهد. در این فصل، زمینه‌های حضور بریتانیا در فلسطین و نیز قرارداد سایکس-پیکو شرح داده می‌شود. شخصیت اصلی این فصل سر ادوارد لورنس مشهور به لورنس عربستان است که به عنوان مأمور بریتانیا نقش مهمی را در شوراندن اعراب علیه حکومت عثمانی دارد.

فصل چهارم: انقلاب و جنبش‌های مقاومت

فصل چهارم که به وقایع دوران حاکمیت بریتانیا در فلسطین از سال ۱۹۲۰ تا ۱۹۴۸ اختصاص دارد، به بررسی انقلاب‌ها و جنبش‌های مقاومتی در این دوره می‌پردازد، نهضت‌هایی که مسلمانان علیه مهاجرت یهودیان شکل دادند. همچنین جنگ جهانی دوم و قطعنامه‌های سازمان ملل برای تقسیم فلسطین از موضوعات مهم این فصل است.

فصل پنجم: اشغال فلسطین

فصل پنجم وقایع سال‌های ۱۹۴۸ تا ۱۹۶۶ را پوشش می‌دهد. مراحل اشغال فلسطین و مقاومت و آوارگی مردم، و همچنین دو جنگ نخست ارتش‌های عربی و ارتش یهودی در این فصل به کمک نقشه‌ها و تصاویر مرتبط شرح داده می‌شود. در همین دوره است که جنبش‌هایی مانند فتح و سازمان آزادی‌بخش فلسطین شکل می‌گیرند و هدایت انقلاب مردم فلسطین را به عهده می‌گیرند.

فصل ششم: جنگ شش روزه

فصل ششم را می‌توان فصل افول ناسیونالیسم عرب به رهبری جمال عبدالناصر نامید. فصلی که با جنگ شش روزه در سال ۱۹۶۷ آغاز می‌شود و با مرگ عبدالناصر در سال ۱۹۷۰ خاتمه می‌یابد. در طول همین جنگ است که صهیونیست‌ها مسجدالاقصی و بخش‌های مهمی از خاک کشورهای عربی را اشغال می‌کنند و این کشورها شکست‌ناپذیری صهیونیست‌ها را باور می‌کنند.

فصل هفتم: ظهور حامیان پر قدرت

پس از یک رویارویی دیگر با عنوان جنگ اکتبر یا رمضان، که حکومت‌های عرب را برای همیشه از مقابله جدی با صهیونیست‌ها منصرف می‌کند، پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، تبدیل به نقطه عطفی غافلگیرکننده در مسایل فلسطین می‌شود. سقوط حکومتی که مهم‌ترین حامی صهیونیست‌ها در منطقه است، با تشکیل سفارت فلسطین در ایران به جای سفارت اسرائیل همراه می‌شود. در جهت مقابله با تأثیرات انقلاب اسلامی، انورسادات جانشین عبدالناصر در مصر شتابان

به سوی صلح با اسرائیل پیش می‌رود تا موج انقلاب ایران مهار شود. صهیونیست‌ها با جنگ ۱۹۸۲ در لبنان، دزدی یکسره کردن کار فلسطینی‌ها یرمی‌آیند. اما به تدریج با تحول درونی گروه‌های مبارز فلسطینی و تشکیل حزب الله لبنان بسیاری از معادلات پیشین تغییر می‌کند و اسرائیل برای نخستین بار، تلخی و درد عمیق جنگی را که خود براه انداخته، حس می‌کند.

فصل هشتم: انقلاب سنگ

فصل هشتم که سال‌های مهم ۱۹۸۷ تا ۱۹۸۹ را در برمی‌گیرد، به تشکیل جنبش اسلامی حماس اشاره دارد و زمینه‌های شکل‌گیری انقلاب سنگ یا همان انتفاضه اول را شرح می‌دهد. انتفاضه سرآغاز جدیدی برای مبارزات مردمی می‌شود که امید می‌باشد به حکومت‌های عربی و حمایت دیگران ندارند. نهضت سنگ ارتش اسرائیل را به چالشی جدی می‌کشد.

فصل نهم: روند صلح

ماجرای سازش طلبی رهبران نسل قدیم فلسطین و شرکت در کنفرانس‌های صلح، مهم‌ترین موضوع این فصل است. یاسر عرفات مهم‌ترین رهبر سازمان‌های فلسطینی بود و چشم‌پوشی او از حق مردم فلسطین بازتاب زیادی داشت. این فصل با اشغال کویت توسط صدام در سال ۱۹۹۰ و اثر آن بر فلسطین آغاز می‌شود و سپس به تشریح کنفرانس‌های صلح مادرید، اسلو و پایان انتفاضه اول در سال ۱۹۹۴ می‌پردازد.

فصل دهم: تشکیلات خودگردان

عرفات در سال ۱۹۹۴ وارد غزه می‌شود تا تشکیلات خودگردان فلسطین را برپا کند. فصل دهم شامل بررسی وقایع این دوران تا سال ۲۰۰۰ است، سالی که شروعی بر انتفاضه دوم مردم فلسطین است. تروریسم دولتی اسرائیل و روایت ماجرای ترور رهبران فلسطینی از موضوعات دیگر این فصل است.

فصل یازدهم: انتفاضه الاقصی

همزمان با حضور آریل شارون و گارد همراهش در مسجد الاقصی، انتفاضه جدیدی در سال ۲۰۰۰ آغاز می‌شود. برخی از فلسطینی‌ها هم که به روند صلح امیدوار

بوده‌اند، با زیاده‌خواهی و خشونت صهیونیست‌ها در حمله به مسجد الاقصی، مناطق مسکونی و زیرساخت‌های فلسطینی از مذاکرات صلح ناامید می‌شوند. ترورهای همه جانبه رهبران فلسطینی، مرگ مشکوک یاسر عرفات و بن‌بست در طرح‌های مختلف صلح از جمله نقشه راه، جواب صهیونیست‌ها و حامیان‌شان به انتفاضه دوم است که در این فصل روایت می‌شود.

فصل دوازدهم: حماس در عرصه سیاست

فصل دوازدهم که فصل پایانی کتاب نیز هست، به حضور حماس در عرصه سیاست اختصاص دارد. حماس با رای مردم فلسطین به قدرت می‌رسد. اما طرفداران دموکراسی در غرب و بسط آن در خاورمیانه، دموکراسی در فلسطین را برنمی‌تابند. آن‌ها حماس را تحت شدیدترین فشارها قرار می‌دهند تا از تشکیل یک کشور واقعی فلسطینی جلوگیری کنند، و در نهایت به جنگ‌هایی دامن می‌زنند که در این فصل روایت می‌شود. اما اسرائیل که در گذشته، همه ارتش‌های دولت‌های عربی را یکجا زمین‌گیر می‌کرد، در مقابل ایمان و اعتماد به نفس چند هزار رزمنده نبردهای نامنظم، با سه ناکامی پی‌درپی در جنگ‌های ۳۳ و ۲۲ و ۸ روزه روبرو می‌شود. تصورات قدیمی فرو می‌ریزد و دوران جدیدی در تاریخ فلسطین و خاورمیانه آغاز می‌شود که بدون شک، آثار عظیم آن در آینده ظهور خواهد کرد.

در پایان تأکید می‌کنیم که هدف این کتاب ارائه مجموعه‌ای برای آشنایی با تاریخ پرفراز و نشیب فلسطین است بدون اینکه موضع‌گیری پیش‌داورانه و غیرمنطقی داشته باشد. سعی کرده‌ایم کتاب از اطلاعات شبهه‌انگیز و نامعتبر پیراسته باشد در عین حال ناشر آمادگی خود را برای اصلاح مواردی که صاحب‌نظران با ارایه شواهد و اسناد در آن خدشه ایجاد کنند، اعلام می‌کند. از مخاطبان نیز تقاضا داریم با سعه‌ی صدر و نگاهی منصفانه به این مرجع تحقیقی نظر کنند.

در پایان این نوشتار، لازم است اساتید محترم و همکاری‌ها را که یاریگر ما در ارایه این اثر بوده‌اند، سپاس گوئیم. از استاد عزیز علیرضا سلطان‌شاهی که با سعه صدر برخی منابع مورد نیاز را در اختیار تیم تحقیقاتی گذاشت نیز سپاس‌گذاریم.

حامد کفاش

afh128@yahoo.com

فهرست مطالب

فصل ۱ / فلسطین از کنعانی ها تا عثمانی ها

۵۹	دوران اسلامی	۱۸	معرفی اورشلیم
۶۲	فتح شام و بیت المقدس	۲۱	دوران یهودیت
۶۵	دوره امویان	۲۱	ابراهیم (ع)، نیای عبرانیان
۷۶	دوره بنی عباس	۲۴	موسی (ع)، اولین منجی عبرانی
۷۸	دوره ترکان	۲۷	ورود بنی اسرائیل به کنعان
۷۹	دوران فاطمیان	۲۷	دوران داوران
۸۴	جنگ اول صلیبی	۲۸	دوره پادشاهان
۹۳	جنگ دوم صلیبی	۲۹	بنی اسرائیل و اختلاف بعد از سلیمان (ع)
۹۴	صلاح الدین ایوبی	۳۱	نابودی اسرائیل و یهودیه
۹۹	جنگ صلیبی سوم	۳۴	پایان دوره معبد اول و اسارت بابلی
۱۰۱	جنگ صلیبی چهارم	۳۴	دوره هخامنشیان
۱۰۱	جنگ صلیبی پنجم	۳۶	دوره یونانیان
۱۰۵	دوره ممالیک	۳۷	امپراتوری روم
۱۰۸	حکومت عثمانی	۴۱	دوران مسیحیت

فصل ۲ / سلطان عبدالحمید عثمانی و یهودیان

۱۲۳	هرتزل و پیشنهاد خرید فلسطین	۱۲۰	رویارویی عبدالحمید با یهودیان
۱۲۴	رویارویی سلطان عبدالحمید با یهودی ها و بریتانیایی ها	۱۲۰	ورود امریکا به عرصه جهانی
۱۲۴	مرگ هرتزل	۱۲۱	ممنوعیت سکونت یهودیان در فلسطین
۱۲۵	عزل سلطان عبدالحمید	۱۲۱	گسترش فعالیت جنبش صهیونیسم
۱۲۵	اشغال پایتخت توسط مصطفی کمال	۱۲۱	اداره مستقیم فلسطین توسط سلطان عبدالحمید
۱۲۸	روزنامه فلسطین	۱۲۲	ممنوعیت مهاجرت یهودیان
		۱۲۲	هرتزل و جنبش صهیونیسم

فصل ۳ / جنگ جهانی اول و قیمومیت بریتانیا

۱۳۵	لنین و انقلاب کمونیستی	۱۳۰	پیوستن عثمانی‌ها به جنگ
۱۳۵	اعلامیه بالفور	۱۳۰	یهودیان در فلسطین
۱۴۰	بریتانیا و فریب اعراب	۱۳۱	جنبش شریف حسین
۱۴۱	پایان جنگ جهانی اول	۱۳۲	لورنس عربستان
۱۴۱	اولین کنگره عربی فلسطین	۱۳۳	توافقنامه سایکس - پیکو
۱۴۲	صرف نظر کردن اعراب از فلسطین	۱۳۴	اعلام قیام اعراب
		۱۳۵	جنگ جهانی اول و دوره حاکمیت بریتانیا

فصل ۴ / انقلاب و جنبش‌های مقاومت

۱۴۵	لشکرکشی بریتانیا	۱۴۶	موسم النبی موسی(ع)
۱۴۶	گروه‌های صلح فلسطینی	۱۴۸	قیام یافا
۱۴۷	بریتانیا و فریب دوباره	۱۴۹	وضعیت فلسطین تا سال ۱۹۲۲ میلادی
۱۴۸	طرح بریتانیایی تأسیس کشور فلسطینی	۱۴۹	ظهور عزالدین قسام
۱۴۸	جنگ جهانی دوم	۱۵۱	جنبش جهادی اسلامی
۱۴۸	دیدار حسینی با هیتلر	۱۵۱	قسام، پرچم‌دار جهاد
۱۷۲	آموزش ارتش عربی توسط آلمانی‌ها	۱۵۲	قیام براق
۱۷۲	حمایت هیتلر از الحسینی	۱۵۳	یک طرح جهادی و جهانی
۱۷۳	برنامه‌ریزی صهیونیست‌ها برای اخراج بریتانیایی‌ها	۱۵۵	سرشماری دوم انگلستان از ساکنان فلسطین
۱۷۳	حمایت آمریکا و بریتانیا از برپایی یک کشور یهودی	۱۵۵	تأسیس سازمان ایرگون
۱۷۳	پایان جنگ جهانی دوم	۱۵۶	قسام و دعوت به جهاد
۱۷۴	انقلاب و اعتصاب دوباره	۱۵۶	اعتصاب عمومی
۱۷۵	تشدید مهاجرت یهودی‌ها	۱۵۷	جنبش قسامی
۱۷۷	فراخوان تجزیه فلسطین	۱۵۸	عبدالقادر حسینی
۱۷۷	حسن البنا و احیای فعالیت‌های جهادی	۱۵۹	کمیته عالی عرب
۱۷۸	قطعنامه تقسیم فلسطین	۱۶۰	رهبری قسامی‌ها توسط سعدی
۱۷۸	رویدادهای سال ۱۹۴۸	۱۶۰	گردان‌های قسام، برافروزنده شعله انقلاب
۱۷۹	عبدالقادر حسینی و جنگ قسطل	۱۶۱	عبدالقادر حسینی و رهبری مجاهدان
۱۸۲	کشتار دیراسین	۱۶۱	اعراب و توقف جهاد
۱۸۴	پشتیبانی بریتانیا	۱۶۳	قطعنامه تجزیه فلسطین
۱۸۴	فلسطین در مسیر سقوط	۱۶۴	گردان‌های قسام، آتش جهاد را شعله‌ور می‌سازند
		۱۶۴	تعقیب شیخ امین الحسینی

فصل ۵ / اشغال فلسطین

۲۰۴	ادامه طرفداری جهان غرب از صهیونیست‌ها	۱۸۶	اعلام موجودیت اسرائیل
۲۰۵	اسلام‌گرایان و شروع دوباره فعالیت	۱۸۷	وضعیت ارتش‌های عربی
۲۰۶	انقلاب جولای ۱۹۵۲	۱۸۷	خلع سلاح فلسطینی‌ها از سوی اعراب
۲۰۶	طرح‌های صلح	۱۸۷	شروع جنگ
۲۰۶	جهاد اسلامی علیه صهیونیست‌ها	۱۸۹	مصر وارد جنگ می‌شود
۲۰۶	کشتار غزه و طرح‌های صلح	۱۸۹	جهاد اخوان المسلمین
۲۰۷	جنگ ۱۹۵۶	۱۹۱	اعراب جنگ را متوقف می‌کنند
۲۰۸	اشغال غزه، سینا و کانال سوئز	۱۹۲	از سرگیری درگیری‌ها
۲۰۸	عقب‌نشینی از سینا و غزه	۱۹۲	آتش‌بس دوم
۲۱۰	تاسیس جنبش فتح	۲۰۱	دولت کل فلسطین
۲۱۰	جنبش ملی‌گرایان عرب	۲۰۱	سقوط شهرهای فلسطین
۲۱۰	یکپارچگی جنبش فتح	۲۰۱	آتش‌بس و به رسمیت شناختن اسرائیل
۲۱۲	سازمان آزادی‌بخش فلسطین (ساف)	۲۰۲	ویران‌سازی شهرها
۲۱۳	سازمان الناصفه	۲۰۳	مهاجرت ملت فلسطین
۲۱۳	طرح حبیب بورقبه برای صلح	۲۰۴	عبدالله، پادشاه اردن
۲۱۳	یازداشت فدائیان توسط اعراب	۲۰۴	قطعه‌نامه پرداخت خسارت به فلسطینی‌ها
۲۱۳	گسترش عملیات فتح	۲۰۴	الحاق کرانه باختری به اردن

فصل ۶ / جنگ شش روزه

۲۲۵	رهبری فلسطینی‌ها توسط فتح	۲۱۶	جبهه مردمی آزادی‌بخش فلسطین
۲۲۶	آتش‌زدن مسجدالاقصی	۲۱۶	تهدید فدائیان از سوی اسرائیل
۲۲۶	عملیات کمربند سبز	۲۱۷	عبدالناصر و اقدام‌های چالشی
۲۲۷	هواپیماربایی	۲۱۸	شروع جنگ
۲۲۸	جنوب لبنان	۲۱۹	صهیونیست‌ها در مسجد الاقصی
۲۲۸	روزانه ۹ عملیات چریکی	۲۲۲	بازتاب شکست
۲۲۹	بمباران اردن توسط اسرائیل	۲۲۳	زورگویی اسرائیل
۲۲۹	سپتامبر سیاه در اردن	۲۲۳	کنفرانس اقدام‌های ممنوعه
۲۳۰	درگذشت عبدالناصر	۲۲۳	حمله اسرائیل به آوارگان
۲۳۰	انتقام اسرائیل	۲۲۴	جنگ الکرامه
		۲۲۴	پادگان‌های الشیوخ
		۲۲۴	تقویت انگیزه‌های فعالیت چریکی

فصل ۷ / ظهور حامیان پر قدرت

۲۴۶	پا به عرصه گذاشتن شیخ احمد یاسین	۲۳۲	زمینه‌های جنگ ۱۹۷۳
۲۴۶	ظهور جنبش جهاد اسلامی	۲۳۳	خط بارلو
۲۴۷	جنگ عراق و ایران	۲۳۴	شروع جنگ
۲۴۸	حمله اسرائیل به جنوب لبنان	۲۳۴	سقوط خط بارلو
۲۴۸	آغاز عقب‌نشینی فتح	۲۳۵	دخالت آمریکا
۲۴۹	عملیات چریکی	۲۳۵	محاصره اسماعیلیه
۲۴۹	یورش صهیونیست‌ها به لبنان	۲۳۸	پایان افسانه اسرائیل
۲۴۹	سوریه وارد جنگ می‌شود	۲۳۸	سلاح نفت
۲۴۹	محاصره بیروت	۲۳۹	بازتاب‌های جنگ ۱۹۷۳
۲۵۰	نتایج جنگ لبنان	۲۴۰	اعراب و به رسمیت شناختن عرفات
۲۵۰	پیشهاد به رسمیت شناختن اسرائیل از سوی اعراب	۲۴۰	آغاز نرمش اعراب
۲۵۱	صرف‌نظر کردن عرفات از جهاد	۲۴۰	جنگ داخلی لبنان
۲۵۲	ساف لبنان را ترک کرد	۲۴۱	کشمکش لبنانی‌ها و فلسطینی‌ها
۲۵۲	کشتار صبرا و شاتیل	۲۴۱	صهیونیست‌ها در مسجدالاقصی
۲۵۲	مشاهده‌های یک خبرنگار آمریکایی	۲۴۱	فشار اسرائیل
۲۵۴	لبنان، به سوی صلح	۲۴۱	حرکت شتابان انور سادات به سمت صلح
۲۵۵	شکل‌گیری حزب‌الله	۲۴۲	پراکندگی اعراب
۲۵۵	نیروهای مقاومت در لبنان	۲۴۲	اشغال جنوب لبنان توسط رژیم صهیونیستی
۲۵۷	دستگیری شیخ احمد یاسین	۲۴۳	توافق کمپ دیوید
۲۵۸		۲۴۴	ظهور یک حامی پر قدرت برای فلسطین

فصل ۸ / انقلاب سنگ

۲۶۴	مواضع سازمان آزادی‌بخش فلسطین (ساف)	۲۶۰	عوامل شروع انتفاضه
۲۶۵	جداسازی کرانه باختری از اردن	۲۶۰	عملیات کایت‌ها
۲۶۶	موضع حماس، آزادی فلسطین از بحر تا نهر	۲۶۱	شعله‌ای که آتش انتفاضه را فروزان کرد
۲۶۶	اعلام تشکیل دولت پوشالی فلسطین	۲۶۲	آغاز انتفاضه
۲۶۷	افزایش مهاجرت یهودی‌ها از شوروی	۲۶۲	تاسیس جنبش مقاومت اسلامی (حماس)
۲۶۷	بازداشت شیخ احمد یاسین	۲۶۳	اولین بیانیه حماس
۲۶۸	مخالفت حماس با عرفات	۲۶۳	سرکوب انتفاضه

فصل ۹ / روند صلح

۲۷۴	انتخاب اسحاق رابین به نخست‌وزیری اسرائیل	۲۷۰	اشغال کویت توسط رژیم عراق
۲۷۵	تبعید رهبران حماس به لبنان	۲۷۰	طرف‌داری سازمان آزادی‌بخش و مخالفت حماس
۲۷۵	عملیات تسویه حساب در لبنان	۲۷۰	کشتار در مسجدالاقصی
۲۷۶	قرارداد اسلو	۲۷۱	موشک‌باران سرزمین‌های اشغالی
۲۷۷	عوامل امضای توافق‌نامه اسلو	۲۷۲	موضع‌گیری‌ها در اسرائیل
۲۷۷	علل مخالفت حماس با توافق‌نامه اسلو	۲۷۲	کاهش اقتدار انتفاضه
۲۷۹	سرانجام انتفاضه اول	۲۷۲	شیخ احمد یاسین و حکم زندان ابد
۲۷۹	شهادت عماد عقل	۲۷۳	کنفرانس مادرید
۲۷۹	تلاش برای صلح سوریه و اسرائیل	۲۷۳	موضع حماس در قبال کنفرانس مادرید
۲۷۹	کشتار مسجد ابراهیمی	۲۷۴	تاسیس گردان‌های عزالدین قسام
۲۸۰	پایان انقلاب سنگ	۲۷۴	حمله گردان‌های قسام و حزب‌الله به رژیم صهیونیستی
۲۸۰	نتایج انتفاضه اول	۲۷۴	ترور دبیرکل حزب‌الله لبنان
			مذاکرات اسلو

فصل ۱۰ / تشکیلات خودگردان

۲۸۸	کوتاه آمدن اسرائیل در برابر حزب‌الله	۲۸۲	ورود عرفات به غزه
۲۸۹	پیروزی نتانیاهو در انتخابات	۲۸۲	پیوستن اردن به روند صلح
۲۸۹	تونل‌های زیر مسجدالاقصی	۲۸۲	قرارداد وادی‌العربه
۲۸۹	دستگیری فلسطینی‌ها توسط دولت خودگردان	۲۸۳	گام اول اسلو، غزه و اریحا
۲۹۰	رشد جنبش حماس	۲۸۳	عملیات شهادت‌طلبانه قدس
۲۹۰	آزاد شدن ابو مرزوق	۲۸۴	کشتار فلسطینی‌ها توسط عرفات
۲۹۰	فساد مالی در دولت خودگردان فلسطین	۲۸۴	گشایش سفارت اسرائیل در اردن
۲۹۰	ترور خالد مشعل	۲۸۵	ترور فتحی شقاقی
۲۹۰	عملیاتی که اسرائیل را به لرزه در آورد	۲۸۵	ترور اسحاق رابین
۲۹۱	توافق‌نامه وای‌ریور (مربلند)	۲۸۶	مذاکرات حماس و تشکیلات خودگردان
۲۹۱	طرح‌هایی برای منفجر کردن الاقصی	۲۸۶	بازداشت موسی ابو مرزوق
۲۹۲	اصلاح منشور فلسطینی	۲۸۶	ترور یحیی عیاش
۲۹۲	باراک، در پست نخست‌وزیری اسرائیل	۲۸۷	سرکوبی حماس توسط اسرائیل و حکومت خودگردان
۲۹۳	تبعید رهبران حماس به قطر	۲۸۷	کنفرانس شرم‌الشیخ
۲۹۳	رشد روند مقاومت	۲۸۸	عملیات خوشه‌های خشم
		۲۸۸	مبارزه با تشکیلات خودگردان با نیت‌های مقاومت

فصل ۱۱ / انتفاضه الاقصی

۳۱۰	حذف حق بازگشت توسط بوش	۲۹۶	شارون حرمت الاقصی را زیر پا می گذارد
۳۱۰	شهادت عبدالعزیز رنتیسی	۲۹۶	شعله ور شدن آتش انتفاضه دوم
۳۱۰	زندگی نامه شیخ احمد یاسین	۲۹۷	اسرائیل و تشکیلات خودگردان در رویارویی با انتفاضه
۳۱۱	زندگینامه دکتر عبدالعزیز رنتیسی	۲۹۷	ترور محمود ابوهنود
۳۱۲	طرح ترور تمامی رهبران حماس	۲۹۸	عملیات ترور
۳۱۳	محاصره رفح در مرز مصر	۲۹۹	کشتار جنین (عملیات دیوار بازدارنده)
۳۱۴	قطعه نامه دادگاه بین المللی لاهه در مورد دیوار حائل	۳۰۰	نقشه راه
۳۱۴	دعوت از یهودیان جهان برای مهاجرت	۳۰۱	ترور صلاح شحاده
۳۱۴	درگذشت یاسر عرفات	۳۰۱	امریکا رسماً قدس را به عنوان پایتخت اسرائیل می پذیرد
۳۱۵	طرح تخریب مسجد الاقصی	۳۰۲	عملیات استشهادهی
۳۱۶	آزاد شدن جاسوسی به نام عزام	۳۰۳	سیاست ترور رهبران فلسطینی
۳۱۶	عملیات امنیتی پیچیده تیرویو	۳۰۳	لشگر کشی آمریکا به سوی عراق
۳۱۶	انتخاب محمود عباس (ابومازن) به عنوان جانشین عرفات	۳۰۴	مخالفت جهانی با جنگ
۳۱۷	دستاوردهای انتفاضه الاقصی	۳۰۵	محمود عباس در پست نخست وزیری
۳۱۷	وعده آمریکا به اسرائیل برای کسب تأیید اعراب	۳۰۵	ترور اسماعیل ابوشنب
۳۱۸	کشتار بیت لاهیا	۳۰۵	فشارهای آمریکا بر حماس
۳۱۹	اعلام انتخابات مجلس قانون گذاری فلسطین	۳۰۵	حمله به سوریه
۳۱۹	عقب نشینی رژیم صهیونیستی از نوار غزه	۳۰۶	ترور شیخ احمد یاسین
۳۱۹	ترور سرلشگر موسی عرفات	۳۰۶	آغاز سال چهارم انتفاضه
۳۲۰	تخریب شهرک های اسرائیل در نوار غزه	۳۰۷	دیوار حائل
۳۲۰	مخالفت تشکیلات فلسطینی ها با بیانیه کمیته چهارگانه	۳۰۸	پیشنهاد آتش بس
۳۲۰	بمباران اردوگاه جبالیا	۳۰۹	آمار کشته های صهیونیست در انتفاضه
۳۲۰	شارون در بیمارستان هداسا	۳۰۹	مبادله اسرا میان حزب الله و اسرائیل
۳۲۰		۳۰۹	شهادت شیخ احمد یاسین

فصل ۱۲ / حماس در عرصه سیاست

۳۲۳	یورش به زندان اریحا	۳۲۲	پیروزی حماس در شورای قانون گذاری فلسطین
۳۲۴	اولین جلسه شورای قانون گذاری پس از پیروزی حماس	۳۲۳	دستگیری برخی از مقامات فلسطینی به اتهام اختلاس
۳۲۴	انتخابات اسرائیل و پیروزی کادیما	۳۲۳	چهار جنایت اسرائیل طی دو روز
۳۲۵	اسارت گیلعاد شالیط	۳۲۳	ترور الدحوح

۳۳۶	کشتار مدرسه فاخوره	۳۲۵	حمله به نوار غزه
۳۳۶	موضع ونزوئلا	۳۲۶	جنگ ۲۳ روزه
۳۳۶	شهادت نزار ریان و سعید صیام	۳۲۷	بازداشت رئیس شورای قانون گذاری فلسطین
۳۳۷	طرح های عربی و غربی	۳۲۷	کشتار بیت حانون
۳۳۸	قطع نامه شورای امنیت	۳۲۷	دعوت به برگزاری انتخابات زودهنگام
۳۳۸	عقب نشینی رژیم صهیونیستی از غزه و توقف تجاوز	۳۲۷	اشغال زمین های فلسطینی ها
۳۳۸	اوباما، رئیس جمهور جدید امریکا	۳۲۸	جمعه سیاه
۳۳۹	بازتاب های جنگ غزه	۳۲۸	توافق نامه مکه
۳۳۹	تلاش برای آشتی	۳۲۹	دولت وحدت ملی
۳۴۰	تجاوز های مجدد اسرائیل به غزه	۳۲۹	استعفای وزیر کشور
۳۴۰	تایید حق حداقلی فلسطین با شروط فراوان	۳۲۹	تجزیه فلسطین توسط فلسطینی ها
۳۴۰	حمله به کشتی آزادی	۳۳۰	تونی بلر، فرستاده ویژه صلح
۳۴۱	پیش به سوی سازمان ملل	۳۳۰	موشک های مقاومت
۳۴۱	پایان دادن به شکاف چهار ساله	۳۳۱	کنفرانس آنابولیس
۳۴۳	ایران و راهکار حل مسئله فلسطین	۳۳۱	اقدامی جدید برای تشدید محاصره غزه
۳۴۴	جنگ هشت روزه و عضویت در سازمان ملل	۳۳۱	انفجار در مرز غزه با رفح
۳۵۰	عضویت ناظر در سازمان ملل	۳۳۲	درگذشت نجر حبش
		۳۳۲	ترور عماد مغنیه
۳۵۲	ضمیمه اول (پی نوشت ها)	۳۳۲	ممنوعیت حج برای ساکنان غزه
۳۶۳	ضمیمه دوم (منابع و مآخذ)	۳۳۳	بیرون کردن گزارش گر سازمان ملل توسط اسرائیل
		۳۳۳	جنگ ۲۲ روزه (غزه زیر آتش)
		۳۳۳	همدردی مردمی ساکنان غزه
		۳۳۳	تجاوز زمینی به غزه
			سلاح های ممنوعه

